

بررسی برخی از گونه های استفهام، امر، نهی، ندا در غزلیات شمس تبریزیدکتر سیما حاتمی نیا * hataminia.sima@gmail.com

دکترای زبان و ادبیات فارسی

واژگان کلیدی

* اغراض ثانوی

* گونه ها

* استفهام

* مقتضای حال

چکیده

یکی از راه‌های شناخت اثر ادبی بررسی کاربرد جملاتی است که به صورت غیر مستقیم در معانی ثانوی به کار رفته است و اینکه آیا به اقتضای حال خواننده توجه شده یا نه و تا چه حد بر خواننده اثر گذار بوده که جنبه‌ی زیبایی شناسی آن اثر است. این مقاله در نظر دارد که برخی از گونه‌های جمله از لحاظ استفهام، ندا، امر و نهی و اغراض ثانوی آنها که مولوی با شناخت و احاطه بر کلام و اشراف بر ظرفیت‌های وجودی معانی آن را به کار برده، بیان نماید، کاربرد این گونه‌ها در کلام مولانا قطعاً وجه ساختگی نداشته و کاملاً خود جوش بوده و برگرفته از سرچشمه‌ی معانی که از ذهن خلاقش تراوش نموده، می‌باشد و ذکر این اغراض ثانوی در شعر مولانا، در حقیقت رشته‌ی ارتباطی محکمی بین ذهن خواننده و شاعر است. بیان شیوه‌ی مولانا در کاربرد این گونه جملات (امر، نهی، ندا، استفهام) بر جذابیت و دلنشینی معانی افزوده است و به مقتضای حال مخاطب اغراض ثانوی را بیان نموده است. در غزلیات شمس، واقعیت وجودی مولانا به صورت کلام بر زبانش جاری شده، غیر از تفکر موضوعی در مورد اشعار، اغراض ثانوی بخش عظیمی از اشعار مولانا را به خود اختصاص داده که دریایی از شعر از آن جاری شده که جرعه‌هایش شیرین، گوارا و ذهن خسته را نشاط می‌بخشد.